

ניהול עבודה בקבוצות קטנות

כתבה: מיכל שודל

ישנן סיבות רבות לרצות שסטודנטים ישתתפו יותר (יתבטאו יותר) בשיעורים. סטודנט שמשתתף, בין אם באמירה ובין אם בשאלה, או בהתנסות (כגון פרזנטציה שהסטודנט מציג בפני חבריו) פועל על החומר הנלמד ובכך מפנים אותו, הוא מתנסה בניסוח דבריו בע"פ והצגתם בפני אנשים (מיומנויות אקדמיות חשובות בפני עצמן), הוא חווה הקשבה לדבריו ויש לו הזדמנות לבחון את הבנתו או את השקפתו ולדון בה עם אחרים. למרות היתרונות קשה עד בלתי אפשרי למרצה לאפשר לכל הכתה להתבטא בע"פ כי הדבר גוזל זמן ניכר ויקר מן השיעור. אחת הדרכים באמצעותם ניתן לאפשר לכל סטודנט להשתתף באופן פעיל, מבלי לייגע את כל הכתה בחזרתיות, היא באמצעות עבודה בקבוצות קטנות.

בעבודה בקבוצות קטנות הכוונה למשימה לימודית כלשהי, הניתנת לקבוצות קטנות (בדרך כלל 2-4 סטודנטים). העבודה בקבוצה הקטנה מאפשרת לכל סטודנט לקחת חלק פעיל ולכן להבין, להפנים ולזכור את שלמד, בצורה טובה יותר. חשיפה בפני קבוצה קטנה, בדרך כלל פחות מאימת מחשיפה מול קהל רב, ולכן מתאפשר אימון בהתבטאות פומבית, בתנאים נוחים יחסית. עבודה בקבוצות מאפשרת לסטודנטים להינות מהיכרות ולעבוד במשותף עם סטודנטים שלא עבדו עמם קודם לכן וכך מתחזקים הקשרים בכתה לבסוף, בעולם העבודה העכשיוי מקובלת מאד עבודה בצוותים. לכן, עצם ביצוע משימות בקבוצה או דיון במשותף בבעיה, מדמה לעיתים קרובות, סיטואציה שכדאי לסטודנטים להתנסות בה.

אולם, עבודה בקבוצות קטנות מזמינה גם מספר בעיות ומכשולים שחשוב להכיר. ראשית, כיצד נבטיח שהסטודנטים לא יעסקו בשיחת חולין או ברכילות במקום לעסוק במשימות הלימודיות? שנית, גם אם הם מבצעים את המשימות, כיצד נדע שהם מבצעים אותן באופן נכון? אולי חלילה הם טועים ומטעים הם חבריהם? הרי בכך שאפשרנו להם לעבוד בקבוצות ויתרנו על שליטה שלנו בנעשה. שלישית, הרי הסטודנטים באו ללמוד מסמכות הידע (מאיתנו המרצים) ולא בטוח שיהיו מרוצים מעבודה סדנאית כזו ויראו בה כתורמת לידע שלהם (כולתי לדבר עם החבר שלי גם בבית) רביעית, ישנם סטודנטים שהאינטימיות של העבודה בזוגות או בשלוש קשה להם והם יעדיפו את האנונימיות שיש בכתות ענק. ולבסוף, עבודה בקבוצות איננה חסכנית בזמן, וזמן יקר מתבזבז על הפרוצדורות של חלוקה לקבוצות, המתנה של קבוצות מהירות לקבוצות האיטיות והחזרה מן העבודה בקבוצות למליאה.

מטרת מסמך זה היא להציג דגם בסיסי לניהול אפקטיבי של עבודה בקבוצות קטנות, אשר יאפשר להפיק את המירב מן העבודה בקבוצות ויפחית את הסיכוי להתקל בקשיים שמנינו, או יקטין את עצמתם. הדגם הבסיסי המוצע כאן, מומלץ בעיקר בתחילת העבודה בקבוצות קטנות, כי הוא יוצר נורמות של עבודה אפקטיבית בקבוצות. לאחר שהתבססו הנורמות תוכלו לחסוך הסברים כי הסטודנטים ידעו כיצד להתנהל בקבוצות.

דגם בסיסי של עבודה בקבוצות קטנות

הדגם הבסיסי של עבודה בקבוצות קטנות, מורכב מרצף של שלוש משימות שונות (1) משימה אישית (2) משימה בקבוצות קטנות (3) משימת המליאה (הכתה כולה). תחילה, הסבר את רצף שלושת המשימות ולאחר מכן, הסבר את המשימה הראשונה. בסוף כל משימה, הסבר בקצרה את המשימה הבאה. דוגמה לרצף משימות: כל סטודנט מתבקש לחשוב על דמות של מנהיג שהכיר ולכתוב שלוש נקודות מדוע הוא ראה בדמות זו מנהיג (משימה אישית). לאחר מכן, מחלקים את הכתה לקבוצות קטנות וכל אחד מציג לשני את המנהיג שלו (משימה בקבוצות קטנות), ולבסוף, כל קבוצה מתבקשת להציג במליאה מהי תיאורית המנהיגות, שנתמכה באופן הבולט ביותר, על ידי סיפורי החברים ומדוע (משימת המליאה). דוגמה נוספת: כל סטודנט מתבקש לפתור תרגיל כלשהו (משימה אישית), אחר כך, בקבוצות קטנות הם

מתבקשים להשוות את הפתרונות (משימה בקבוצות קטנות) ולבסוף, על סמך ההשוואה להציג במליאה רשימה של טעויות אפשריות בתרגיל זה (בין אם בוצעו על ידי אחד החברים ובין אם כולם ביצעו באופן מושלם (משימת המליאה).

דגשים וטעויות נפוצות בניהול הדגם הבסיסי

1. **המשימה האישית** – המשימה האישית חשובה ביותר, היא גורמת לכך שכל סטודנט יגיע מוכן לעבודה בקבוצות, והיא מפחיתה באופן ניכר את הסיכוי שהמשימה הקבוצתית תהפוך לשיחת חולין. חשוב להקצות זמן מתאים למשימה האישית ולמדוד עם סטופר את הזמן הזה. המתנה של 3 דקות נראית למרצה כנצח, ואכן אחת הטעויות הנפוצות היא לוותר על המשימה האישית או לא להקצות לה די זמן. יתכן שבפעמים הראשונות לא תדעו כמה זמן להקצות למשימה האישית. אם כך, תנו לסטודנטים לעבוד, בקשו מהם לרשום דברים מרכזיים על גבי דף ושימו לב מתי הראשונים מתחילים להניח את העטים. כשה קורה, אפשר לשאול את האחרים האם דקה (או שתיים) נוספות יספיקו. ניתן לגשת לסטודנט שנראה מנותק ולהציע עזרה בעדינות. זה גם מראה לאחרים שהתכוונת ברצינות לבקשתך לעבוד. אם אינך מרגיש נוח לפנות לסטודנטים, אל תעשה זאת כמובן.

2. **המשימה הקבוצתית** – כאשר הסטודנטים עושים את המשימה בקבוצות קטנות, מומלץ להסתובב ביניהם, לבקש רשות לצפות בהם, לתת משוב, לעודד ולכוון. אחת הטעויות הנפוצות היא לחשוב שהזמן שבו קבוצות סטודנטים עובדות הוא זמן מנוחה למרצה, בו הוא יכול לעסוק בענייניו (לענות למיילים למשל) או זמן להתכוון למהלך הבא שלו. זמן העבודה בקבוצות איננו זמן למנוחה. להיפך. כאשר הסטודנטים עובדים בקבוצות קטנות, למרצה יש משימה מאתגרת ביותר בניהול הכתה. עליו לדאוג שהקבוצות מתואמות בלוחות הזמנים כך שקבוצה אחת לא תסיים הרבה לפני האחרות. כמו כן, עליו לדאוג שחלוקת הזמן הפנימית בקבוצות תתבצע באופן נכון. אם למשל, הקצת 15 דקות למשימה בשלוש (5 דקות לכל אחד מחברי הקבוצה), וביקשת שכל אחד מחברי הקבוצה יציג משהו לחבריו, אחרי 4 דקות מומלץ לעבור בין הקבוצות, ולומר כי עתה הגיע הזמן להתחלף וכך גם אחרי 8 דקות. הכנת הקבוצות לסיום כשנותרה עוד דקה או שתיים, גם תעזור לעמוד בזמנים. אם אתה רואה שקבוצה סיימה מוקדם מידי (הרבה לפני האחרים) גש אליהם, בקש מהם להציג לך מה שעשו ושוחח איתם קצרות, בדרך כלל הם לא עשו את המשימה בעומק או באופן שרצית והדיון הקצר איתך יבהיר להם מה לעשות. שנית, בקש רשות מכל קבוצה להקשיב לה זמן מה, תן משוב קצר, עודד אותם להמשיך בכיוון או באופן רצוי. לעיתים תבקש רשות להתייחס במליאה לדבר מסויים שנאמר באחת הקבוצות. התייחסותך והמשוב שתתן ימזערו את הסיכוי שסטודנטים יתאכזבו מכך שהם כלל לא לומדים ממך, אלא רק מחבריהם ההדיוטות. פעמים רבות תשים לב לכך, שסטודנט שהתייחסת אליו במהלך העבודה בקבוצות קטנות, מתחיל להשתתף בשיעורים הבאים, למרות שלא עשה זאת עד עכשיו.

3. **המשימה במליאה** – המשימה למליאה בדרך כלל תהיה שונה מן המשימה הקבוצתית. אחת הטעויות הנפוצות היא לבקש מן הקבוצות שיציגו את אותו דבר שעשו בקבוצות הקטנות, מחדש, במליאה. גם אם עבורך תהיה זו הפעם הראשונה שתשמע את מה שעשו הסטודנטים, המדובר בכפילות מיותרת הצורכת זמן יקר. המשימה למליאה יכולה להיות משימה הדורשת אינטגרציה של עבודת חברי הקבוצה הקטנה, או השוואה ובכך היא מאמנת את הסטודנטים במיומנויות אקדמיות מרכזיות. תפקיד נוסף של משימת המליאה הוא לאפשר לך לסגור את הדיון, ולתת התייחסות לכל קבוצה וקבוצה.

החלוקה לקבוצות והרכב הקבוצות

